



วารสารวิจัย ราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปี 10 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552)



ISSN 1513-8410



วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

ประจำปี ที่ 10 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552)

CMRU Research Journal

Vol. 10 No. 1 October 2008 - March 2009

Chiang Mai Rajabhat University

คำนำ

การเผยแพร่ผลงานวิจัยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการงานวิจัย ปลายทางเพื่อผลักดันผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ ในฐานะหน่วยจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัย ได้ทำหน้าที่ตามกรอบ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยการวางแผนและ การดำเนินงานการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย จึงได้ดำเนินการทั้งต้นน้ำคือ การพัฒนาโจทย์วิจัยและข้อเสนอโครงการวิจัย การจัดการกลางน้ำโดยการหนุนเสริม การทำวิจัย การติดตาม ประเมินผลการวิจัยและการจัดการปลายทางในรูปของ การเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ วารสารวิจัยเป็นอีกสื่อหนึ่งที่ทำหน้าที่ เผยแพร่ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานหรือนักวิจัยภายนอก

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่สนองรับการเผยแพร่ผลการวิจัย ของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และสถาบัน การศึกษาอื่นๆ ตลอดจนนักวิจัยทั่วไป โดยมีคณะทำงานที่รับผิดชอบในรูปของ กองบรรณาธิการ มีผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและกลั่นกรองบทความวิจัย

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ฉบับนี้เป็นฉบับแรกของปี 2552 ที่ได้คัดเลือก บทความจากผลการวิจัยของคณาจารย์ นักศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ ที่หลากหลายสาขา และคาดว่า วารสารวิจัยนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อประชาคมวิจัยและวงวิชาการตามสมควร

บรรณาธิการ

RAJABHAT CHIANG MAI
RESEARCH JOURNAL

สารบัญ

การใช้ระบบบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสียจากการผลิตกระดาษสา

สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี

01

แนวทางการจัดการใช้น้ำมันทอดอาหารตามโครงการอาหารปลอดภัย

เพื่อผู้บริโภคของกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารในร้านอาหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่ ปิณฑสุทธิ์ สุวรรณเลิศ และคณะนักศึกษา

11

รายงานผลการวิจัย เรื่อง แนวทางชาวบ้าน : กรณีศึกษา แนวรณรงค์น้อย

ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พรสวรรค์ จันทะวงศ์

23

การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิต

พริกปลอดสารพิษแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดเชียงใหม่

ดร.กาญจนา สุระ

33

การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย

พีระพงศ์ บุญศิริ

43

รายงานผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสินค้าชุมชนไทลื้อ

อำเภอต๋อยสะเก็ด สุ่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไฉไลลักษณ์ กิตินุต

55

สารบัญ

การพัฒนาระบบการตลาดฟักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง

69

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายผู้บริโภคฟักปลอดสารพิษ

ที่มีต่อการสนับสนุนการผลิตฟักปลอดสารพิษของเกษตรกร

จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ กิตินุตตร

79

การศึกษาต้นทุนและผลสัมฤทธิ์ของการเกษตรปลอดสารพิษ

ในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลทิพย์ คำใจ

87

โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการ

การผลิตฟักปลอดสารพิษ และสินค้าแปรรูปฟักปลอดสารพิษ

จังหวัดเชียงใหม่ ยุทธศาสตร์สู่มาตรฐาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระศักดิ์ สมยานะ

99

รายงานผลการวิจัย เรื่อง รำโกน คณะแม่ตะเคียน เกียนศรี

ตำบลบางพัง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์

109



การพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่

Development Chiang Mai Clean Vegetable Marketing Process

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่





บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “การพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยและพัฒนาให้เกิดระบบการตลาด สินค้าเกษตรผักปลอดสารพิษ ในจังหวัดเชียงใหม่ แนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยภาคี 4 ระดับ คือ ระดับแรกหน่วยภาคีระดับชุมชน ระดับสอง หน่วยภาคีระดับตำบล ระดับสามหน่วยภาคีระดับอำเภอ จำนวน 10 ชุมชน และระดับที่สี่ เป็นภาคีระดับจังหวัด

แนวทางในการพัฒนาระบบตลาดได้อาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการตลาด เพื่อหาแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ผลการศึกษาตลอดระยะเวลาดำเนินงานของโครงการ สามารถพัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษที่ชื่อว่า “ระบบตลาดชุมชน” ขึ้นมา ซึ่งระบบตลาดชุมชนมีแนวคิดแห่งความพอเพียงที่ว่า เกษตรกรจะทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ชนิดของผักต่างๆ ที่ถูกนำมาผลิตจะเน้นการบริโภคของตนเองก่อน เมื่อทำการผลิตได้ในปริมาณที่มากกว่าความต้องการของครัวเรือนแล้ว เกษตรกรจะนำไปจำหน่ายภายในกลุ่มของเกษตรกรเอง หรือนำไปจำหน่ายยังตลาดชุมชนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตลาดในหมู่บ้านและขยายไปถึงตลาดในตำบล อำเภอ และต่อเนื่องถึงตลาดระดับจังหวัดต่อไป

รูปแบบของการพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ มีรูปแบบของตลาดทั้งหมด แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่หนึ่ง ตลาดผักปลอดสารพิษระดับชุมชนชนบท ระดับที่สอง ตลาดผักปลอดสารพิษระดับชุมชนเมือง ระดับที่สาม ตลาดผักปลอดสารพิษระดับตำบล ระดับที่สี่ ตลาดผักปลอดสารพิษระดับอำเภอ และระดับที่ห้า ตลาดผักปลอดสารพิษระดับจังหวัด เมื่อนักวิจัยและหน่วยภาคีได้พัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษจนเกิดตลาดระดับจังหวัดขึ้นมาได้แล้วนั้น และการที่ตลาดดังกล่าวจะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้นานเพียงใด และจะมีวิธีการใดที่จะทำให้ตลาดสามารถตอบสนองความต้องการทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน

การประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษระดับจังหวัดแห่งนี้ โดยอาศัยแบบประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบตลาดจากผู้เข้ามาใช้บริการตลาดทั้งสิ้น 1,030 ราย ผลการประเมินพบว่าความสำเร็จของการจัดตลาดผักปลอดสารพิษ ระดับจังหวัด โดยภาพรวม ประชาชนที่เข้าร่วมงานให้ความพอใจระดับมากและหากจะให้ตลาดพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนแล้ว ผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายควรจะเพิ่มปริมาณ และชนิดของสินค้าให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษให้กับประชาชนที่มาใช้บริการให้ทราบ นอกเหนือจากการเลือกซื้อสินค้าเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด นำข้อเสนอแนะและผลประเมินไปปรับใช้กับการพัฒนาตลาดผักปลอดสารพิษต่อไป

Abstract

Development Chiang Mai clean vegetable marketing process has the objective mainly to develop and create the Chiang Mai clean vegetable marketing process. Participatory action research and quadruple party levels were conducted. The quadruple levels are firstly community level .The second level consists of sub district . The third level consist of 10 communities of district. The fourth level is province. This study used the sufficiency economy concept as the way to develop the marketing system. The result of the study found that the researchers and other related offices can develop the community marketing system of clean vegetables. The agriculturists grow vegetables to mainly consume in their households. If there is a surplus of vegetables , they will distribute these excess vegetables to sale within their groups or local market. The result of study illustrated the five levels of market; the first level is local community clean vegetable market. The second level is urban clean vegetable market. The third level is sub district clean vegetable market. The fourth level is district clean vegetable market and the fifth level is provincial clean vegetable market. The researchers and other related officials develop the clean vegetable marketing system to be the provincial market. The researchers evaluated the success of development of provincial marketing system to consider the sustainable of the market and methods to satisfy producers and consumers. Evaluation forms are made to evaluate the success of marketing system development through 1,030 people who join in this market. The result of the evaluation found that people are strongly satisfied with this market. The market will be sustainable if the sellers increase the quantity and types of vegetables. Public relations and information should be distinguished to people more widely. The researchers suggest provincial officials bring the result of the evaluation to improve and develop clean vegetable marketing.

คำสำคัญ

เกษตรปลอดสารพิษ หมายถึง ระบบการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ไม่ใช้ฮอร์โมนที่ได้จากการสังเคราะห์ แต่สามารถใช้ปุ๋ยเคมีได้ไม่เกิน 20 กิโลกรัมต่อไร่

การตลาด หมายถึง การตกลงซื้อขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อ (ผู้บริโภค) กับผู้ขาย (ผู้ผลิต) โดยตลาดอาจมีสถานที่หรือไม่มีก็ได้

ระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ หมายถึง การศึกษาองค์ประกอบสำคัญในระบบการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่เป็นการศึกษาถึง 1. แหล่งจำหน่ายผักปลอดสารพิษและยอดขายโดยเฉลี่ยของผู้แต่ละชนิดในแต่ละช่องทางการตลาด 2. ความสัมพันธ์ระหว่างยอดขายกับความหลากหลายของผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ 3. จำนวนคู่แข่ง คุณภาพสินค้าและราคา รวมทั้งต้นทุน 4. ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่กลุ่มเกษตรกรผู้ทำการผลิต ทำให้ได้ข้อมูลการตลาดที่เหมาะสม

Keywords

Pesticide free agriculture means the production which doesn't use chemical substance and synthesized hormone. It however use chemical fertilizer no more than 20 kilogram per rai.

Marketing means the agreement between buyer and seller to buy or sell where there may have a place or without place.

Marketing organization of the group means to study the marketing organization dealing with place for selling the product and the average sales amount of each product, the relation between sales and variety of products, competitors, product quality and price including the cost as well as channel of distribution.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญสำหรับประเทศไทยภายหลังผ่านพ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างอาชีพ รายได้ และแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบแก่ระบบเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า รัฐบาลมีความตระหนักถึงศักยภาพด้านการเกษตรของประเทศซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยกำหนดนโยบายที่จะผลักดันประเทศไทยให้เป็นครัวโลก พร้อมทั้งยังประกาศให้ วันที่ 1 มกราคม 2547 เป็นวันประกาศความปลอดภัยด้านอาหาร โดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบเรื่อง กรอบแนวทางปฏิบัติการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าเกษตร และอาหาร ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำเสนอ และได้กำหนดให้ปี พ.ศ. 2547 เป็นปีแห่งสุขภาพอนามัยเพื่อธรรมาภิบาลและเผยแพร่คุณภาพมาตรฐานสินค้าการเกษตร รวมถึงอาหารชนิดต่างๆของไทย ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ (ประเวศ วะสี, 2548) อีกทางเลือกหนึ่งซึ่งแนวโน้มเป็นสินค้าที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี คือ การเกษตรปลอดสารพิษ โดยจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคมีความตระหนักถึงความปลอดภัยของอาหารมากยิ่งขึ้น ซึ่งเกษตรปลอดสารพิษสามารถสนองตอบต่อความตระหนักถึงภัยจากพิษตกค้างของสารเคมีที่ใช้ในกระบวนการปลูก การดูแลรักษาและกำจัดศัตรูพืชของผู้บริโภคภายในประเทศ (ธนวรรณ, 2544) ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการผลิตเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดสารพิษ โดยการดำเนินการเพื่อแยกและรับรองอาหารและสินค้าเกษตร

ปลอดสารพิษออกจากอาหารและสินค้าโดยทั่วไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้ใช้เครื่องหมาย “Q” เพื่อรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารที่แสดงถึงคุณภาพ และปลอดภัยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ อย่างไรก็ตามหากมองถึงศักยภาพในการทำเกษตรปลอดสารของจังหวัดเชียงใหม่แล้วนั้น สินค้าชนิดหนึ่งที่มีความโดดเด่นและสามารถทำตลาดได้ดีในอนาคต นั่นคือสินค้าจำพวก ผักปลอดสารพิษ หากแต่ในปัจจุบันหลังจากการส่งเสริมให้มีการปลูกสินค้าประเภทผักปลอดสารพิษเพิ่มสูงขึ้นแล้ว แต่ผลต่อเนื่องหลังจากนั้นคือ ผู้ปลูกผักปลอดสารพิษต้องทำการหาตลาดหรือแหล่งขายเอง ซึ่งเกิดจากการปลูกโดยผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ คิดเองว่าควรปลูกผักอะไรในช่วงไหนซึ่งเป็นปัญหาเพราะเป็นการมองด้านผู้ผลิต ซึ่งขัดกับทฤษฎีของการตลาดในปัจจุบันที่จะต้องมองในลักษณะภายนอกตลาด กล่าวคือมองถึงความต้องการของผู้บริโภคก่อนที่จะทำการผลิตสินค้าออกมาจำหน่าย ซึ่งควรทำควบคู่ไปกับการวางแผนและหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนโดยอาศัยความร่วมมือทั้งหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรระดับท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยมีทีมนักวิจัยและทีมนักศึกษาเป็นผู้ประสานงานในการให้ความรู้ทางด้านการพัฒนาตลาดบนหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษา

1. ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ผลิตและผู้ขายผักปลอดสารพิษ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ ในจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 31 กลุ่ม จาก 10 อำเภอ ได้แก่ อ.ดอยหล่อ อ.ดอยสะเก็ด อ.เมือง อ.แม่แตง อ.สะเมิง อ.เชียงดาว อ.ฝาง อ.ไชยปราการ อ.หางดง อ.สันป่าตอง และอ.ดอยเต่า (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2548) และผู้ขายผักปลอดสารพิษ ในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 15 แห่ง

2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ

ได้แก่การสืบค้นข้อมูลของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษทั้ง 31 กลุ่มและผู้ขายผักปลอดสารพิษ ในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 15 แห่ง โดยการจดบันทึก ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีสมาชิกของกลุ่มและนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นผู้ร่วมกระบวนการ การวิจัยดำเนินการแบบมีส่วนร่วม

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเบื้องต้นด้านการดำเนินงาน ข้อมูลด้านการผลิตและการตลาด อาทิเช่น จำนวนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากแหล่งข้อมูลภาคีต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และแหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(3) ชนิดของเครื่องมือ

ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต โดยสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะคำถามซึ่งกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (close questions) และคำถามแบบให้เติมคำตอบ (open questions) โดยนักวิจัยจะเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์และสังเกต เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน

(3.1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของตลาดผักปลอดสารพิษ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

(3.2) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปซึ่งมีความเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการด้านการตลาด ผักปลอดสารพิษ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

(3.3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการด้านการตลาดผักปลอดสารพิษ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

(1) การวิเคราะห์เนื้อหา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสอบถาม ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ กับกลุ่มเกษตรกร อธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าสถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย

(2) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เกี่ยวกับผลการประเมินการดำเนินงานตลอดช่วงการวิจัย

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่” ในปีที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ การดำเนินงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยภาคี 4 ระดับ ได้แก่

(1) หน่วยภาคีระดับชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรในชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(2) หน่วยภาคีระดับตำบล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล และสำนักงานเกษตรตำบล

(3) หน่วยภาคีระดับอำเภอ จำนวน 10 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรอำเภอสารภี ชุมชนเกษตรกรอำเภอสันป่าตอง ชุมชนเกษตรกรอำเภอหางดง ชุมชนเกษตรกรอำเภอสันกำแพง ชุมชนเกษตรกรอำเภอคอยสะเก็ด ชุมชนเกษตรกรอำเภอแม่ริม ชุมชนเกษตรกรอำเภอแม่แตง ชุมชนเกษตรกรอำเภอพร้าว ชุมชน

เกษตรกรกิ่งอำเภอแม่ออน และชุมชนเกษตรกรกิ่งอำเภอเชียงดาว นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานเกษตรอำเภอสารภี และสำนักงานเกษตรอำเภอหางดง เป็นต้น

(4) หน่วยภาควิชาระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ก่อนที่นักวิจัยจะวางแผนร่วมกับหน่วยภาคีต่างๆ ในการพัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษ ได้มีการสำรวจสถานการณ์ผักปลอดสารพิษในปัจจุบัน โดยสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับความตระหนักถึงพิษภัยของการบริโภคผักที่มีสารเคมีตกค้าง ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยจากผักต่างๆ ความสนใจต่อการบริโภคผักปลอดสารพิษ การเลือกซื้อผักปลอดสารพิษ สถานที่ซื้อ (แหล่งจำหน่าย) พบว่าผู้บริโภคและผู้จำหน่ายผักต่างๆ นั้น มีความไม่เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าผักปลอดสารพิษมีความปลอดภัยมากที่สุด ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว ผักอินทรีย์มีความปลอดภัยมากที่สุด สำหรับปัจจัยที่มีส่วนในการซื้อ ผักปลอดสารพิษ ได้แก่ ผักมีความใหม่ สดและสะอาด ผักมีขนาดตรงตามมาตรฐาน มีบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและเหมาะสม มีสินค้าตามปริมาณที่ต้องการซื้อและสินค้ามีความหลากหลาย

สำหรับผลการพัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ารูปแบบของตลาดผักปลอดสารพิษแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

(1) ตลาดผักปลอดสารพิษระดับชุมชนชนบท มีลักษณะคือกลุ่มจะทำการผลิตเพื่อบริโภคเองในกลุ่มหากมีผลผลิตมากเกินความต้องการจึงนำไปจำหน่ายในตลาดชุมชน ตัวอย่างคือตลาดผักปลอดสารพิษชุมชนบ้านพระนอนป่าเก็ดดี ตลาดชุมชนบ้านหนองแฝก เป็นต้น

(2) ตลาดระดับชุมชนเมือง นักวิจัยได้ใช้กรณีศึกษาตลาดผักปลอดสารพิษโรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากโรงเรียน ได้ริเริ่มการสนับสนุนให้ผู้ปกครองของเด็กนักเรียน ครู อาจารย์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพของตนเองได้จัดตั้งโครงการตลาดผักปลอดสารพิษขึ้นในบริเวณของโรงเรียนเฉพาะวันพุธ โครงการนี้ได้ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่ โดยดำเนินการจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ และออกไปรับรองมาตรฐานสินค้าโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ในชื่อ โครงการอาหารปลอดภัย (Food safety) ลักษณะของตลาดผักปลอดสารพิษของชุมชนเมืองจะมีลักษณะที่มั่นคงและยั่งยืนกว่าตลาดผักปลอดสารพิษในชนบท ทั้งนี้เพราะเป็นการรวมเอาผู้ผลิตผักปลอดสารพิษหลายๆ รายที่ทำการผลิตนอกเมืองมาจำหน่ายทำให้เกิดความหลากหลายของผู้จำหน่ายและสามารถเลือกซื้อสินค้าได้ตามความชอบของผู้บริโภค

(3) ตลาดผักปลอดสารพิษระดับตำบล ได้แก่ ตลาดผักปลอดสารพิษเทศบาลตำบลยางน่อง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เทศบาลตำบลยางน่อง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดตั้งโครงการตลาดผักปลอดสารพิษของเทศบาล ชื่อว่า “ตลาดนัดยางคำ” โดยตลาดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ผักปลอดสารพิษในพื้นที่ นำผลผลิตส่วนเกินจากการบริโภคภายในกลุ่ม มาจำหน่ายให้กับสมาชิกเครือข่ายและผู้บริโภคอื่นๆ

(4) ตลาดผักปลอดสารพิษระดับอำเภอ ได้แก่ เจมาร์ทเกต เป็นตลาดระดับอำเภอ ตั้งอยู่ ณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตลาดระดับอำเภอมีลักษณะที่คล้ายกับตลาดชุมชนระดับแต่จำนวนผู้ซื้อและผู้ขายมีเป็นจำนวนมากกว่าตลาดระดับตำบล สินค้ามีความหลากหลายและราคาไม่แพง เพราะผู้ผลิตสินค้ามีการจำหน่ายสินค้าเหมือนกัน สำหรับราคาก็สามารถต่อรองราคาได้ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

(5) ตลาดผักปลอดสารพิษระดับจังหวัด ได้แก่ ตลาดนัดที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตลาดแห่งนี้ได้จัดตั้งอยู่ ณ บริเวณศาลากลาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกรณีตัวอย่างของตลาดผักปลอดสารพิษ ระดับจังหวัด ตลาดนัดประเภทนี้จะมีผู้ซื้อและผู้ขายเป็นจำนวนมากกว่าตลาดระดับอำเภอ โดยผู้ขายมาจากพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอสะเมิง อำเภอพร้าว อำเภอแมริม อำเภอสันทราย อำเภอเมือง สินค้าที่นำมาจำหน่ายยังตลาดผักปลอดสารพิษระดับจังหวัด ของจังหวัดเชียงใหม่ นั้น สินค้ามีความหลากหลายและมีมาตรฐานกว่าตลาดผักปลอดสารพิษระดับล่าง ทั้งนี้เพราะมีหน่วยงานควบคุมคุณภาพของสินค้า ทั้งคุณภาพการผลิต และคุณภาพผลิตภัณฑ์ รวมถึงการตรวจสอบสารพิษของผลิตภัณฑ์หลังการเก็บเกี่ยว ที่เรียกกันว่า การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (Post Harvest) จนก่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนากระบวนการตลาดผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาตลอดระยะเวลาดำเนินงานของโครงการ นักวิจัยและหน่วยงานภาคี สามารถพัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษที่ชื่อว่า “ระบบตลาดชุมชน” ขึ้นมา ซึ่งระบบตลาดชุมชนนี้ นักวิจัยได้อาศัยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นแนวทางหลักของการพัฒนาระบบตลาดเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน กล่าวคือ เกษตรกรผู้ทำการผลิตผักปลอดสารพิษ บนพื้นฐานแห่งความพอเพียงนี้จะทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ผักต่างๆ ที่ถูกนำมาปลูกจะเน้นการบริโภคของตนเองก่อน เมื่อทำการผลิตได้ในปริมาณที่มากกว่าความต้องการของครัวเรือนแล้ว เกษตรกรจึงนำไปจำหน่ายภายในกลุ่มของเกษตรกรเอง หรือนำไปจำหน่ายยังตลาดชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตลาดในหมู่บ้าน และขยายไปถึงตลาดในตำบล อำเภอ และต่อเนื่องถึงตลาดระดับจังหวัดต่อไป การวิจัยพบว่าตลาดปลอดสารพิษมี 5 ระดับ ได้แก่ ตลาดผักปลอดสารพิษระดับชุมชนชนบท ตลาดผักปลอดสารพิษระดับชุมชนเมือง ตลาดผักปลอดสารพิษระดับตำบล ตลาดผักปลอดสารพิษระดับอำเภอ และ ตลาดผักปลอดสารพิษระดับจังหวัด

การประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบตลาดผักปลอดสารพิษระดับจังหวัด ได้อาศัยแบบประเมินความสำเร็จของการพัฒนาระบบตลาด จากผู้เข้ามาใช้บริการตลาดทั้งสิ้น 1,030 ราย ผลการประเมินพบว่าความสำเร็จของการจัดตลาดผักปลอดสารพิษ ระดับจังหวัด โดยภาพรวม ประชาชนที่เข้าร่วมงานให้ความพอใจระดับมาก และหากจะให้ตลาดพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนแล้ว ผู้ขายควรจะเพิ่มปริมาณ และชนิดของสินค้าให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2550 นี้ ได้มีการพัฒนาสู่ตลาดระดับจังหวัด สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ถือว่าเป็นการเปิดตลาดที่ครอบคลุมในพื้นที่ทั้ง 24 จุด (อำเภอ) ของจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด ดังนั้น นักวิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบตลาดดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพทั้งการให้บริการครอบคลุมทั้งจังหวัดและก่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป โดยการนำเสนอแผนงานที่จะดำเนินงานวิจัยต่อเนื่องในปีที่ 2 โดยมีระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี (12 เดือน) เพื่อดำเนินการติดตามและประเมินผลการพัฒนาระบบการตลาดสินค้าผักปลอดสารพิษในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยการดำเนินงานในปีที่ 2 นี้จะได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายงานประจำเดือนทั้งสิ้น 12 เดือน เพื่อเปรียบเทียบถึงการสร้างและพัฒนาระบบการตลาดผักปลอดสารพิษ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละเดือน และผลที่ได้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการขยายตลาดไปสู่สินค้าเกษตรปลอดสารพิษประเภทอื่นนอกเหนือจากผักปลอดสารพิษเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

ชนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. 2544. การบริหารการตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์พอร์ตเน็ท จำกัด.
 ประเวศ วะสี และคณะ. 2548. การจัดการความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพแบบบูรณาการเพื่อแก้ไข
ปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
 สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2548. รายงานประจำปี
 สำนักงานคณะกรรมการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ ฉบับที่ 9.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.



วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีที 10 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552)

ISSN 1513-8410

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิจัยและความรู้ทางวิชาการ
3. เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์สนิท สัตโยภาส

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.วรรณวดี ม้าลำพอง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยและวัดผล

ผศ.ชูศักดิ์ จันทนพิริ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐศาสตร์

รศ.เสริมศักดิ์ นันทิพรภ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์

ดร.สินธุ์ สโรบล

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยท้องถิ่น

รศ.ดร.สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธ์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาและวรรณกรรม

ศ.ดร.มนัส สุวรรณ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์

ผศ.อัญชลี โสมดี

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ

อาจารย์ Quintin Kitson

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาอังกฤษ

รศ.นิยม ขอดมนต์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคณิตศาสตร์

อาจารย์ประนอม ลำงาม

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาจีน

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์สมพงษ์ บุญเลิศ

กองบรรณาธิการ

ดร.ธัญญา

ทะพังก์แก

อาจารย์พิชัย

ระบอบ

ผศ.กมลทิพย์

คำใจ

ผศ.เยี่ยมลักษณ์

อุดาการ

รศ.อรุณรัตน์

วิเชียรเชียว

อาจารย์ณัฐพร

จักรวิเชียร

ผศ.วิไลลักษณ์

กิตินุตร

อาจารย์ทัศนพร

ประภัสสร

นางสาวณัฐชยาน์

สมาเกตุ

ภาพปก : นายปรัชญา ไชยวงศ์

พิมพ์ที่ : หจก.วนิดาการพิมพ์ 14/2 หมู่ 5 ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5311-0503-4, 08-1783-8569 แฟกซ์ 0-5311-0504 ต่อ 15

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนมิใช่ความรับผิดชอบ
ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่



RAJABHAT

CHIANG MAI

RESEARCH JOURNAL



สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

โทรศัพท์/โทรสาร 0-5388-5950

<http://www.research.cmru.ac.th>

RAJABHAT

CHIANG MAI

RESEARCH JOURNAL